

A NÉPEK BARÁTSÁGÁNAK ÚTJÁN

Kőszegi kultúrtörténeti konferencia
1985. július 1—5.

Négy, ma már barátságban egymás mellett élő nép képviselőjében öt delegáció ült össze Kőszegen 1985. július elseje és ötödike között a Mogersdorf Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpozion soron következő, XVII. ülészakán, hogy az osztrák, horvát, szlovén és magyar történészek megismerjék egymás kutatómunkájának legújabb eredményeit a konferencia soros tematikájában: Állam és társadalom a Pannon-térségben a két világháború között.

A szimpozion rendezvénysorozata 1969-ban indult útjára a mogersdorfi jegyző, dr. Julius Moser kezdeményezésére. Résztvevői minden év júliusának első hetében összeülnek, s évente más és más témában cserélik ki véleményüket, valamint kutatási eredményeiket országaik történelmi múltjának aktuális kérdéseiről. A tanácskozás nevében szereplő „kultúrtörténeti” szót a szimpozion tágan értelmezi: az emberi kultúra szerves részét képezi az állam és a társadalom is, hiszen az emberi értelem, az emberi fejlődés során jöttek létre.

Stájerország delegációját *Hans Dattinger*, a tartományi tanács kulturális referense és *dr. Ferdinand Hauptmann*, a grazi egyetem munkatársa vezette. A burgenlandi delegáció *Hans Sípótznek*, a tartományi tanács kulturális referensének és *dr. August Ernstnek*, a Tartományi Könyvtár munkatársának a vezetésével érkezett, a horvátországi delegáció élén *Marian Cuculič*, a Horvát Művelődési Minisztérium Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának elnöke és *dr. Ivan Kampus*, a zágrábi egyetem munkatársa állt. A szlovén delegációt *Boris Frlec*, a Szlavón Köztársaság Parlamentje Végrehajtó Bizottságának alelnöke és *dr. Bruno Hartmann*, a maribori egyetem munkatársa vezette, a magyar delegáció élén pedig *dr. Bor Zoltán*, Vas megye Tanácsa Végrehajtó Bizottságának elnöke, valamint a Történelmi Társulat képviselőjében *dr. Vörös Károly* állt.

A szimpoziont elsején délután *Sarlós István*, az Országgyűlés Elnöke, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja nyitotta meg. Megnyitó beszéde előtt az öt küldöttség politikai vezetői köszöntöt-

ték az egybegyűlteket. Az ünnepélyes megnyitón Kőszeg város tanácsának elnökhelyettese díszokleveleket adott át a szervezésben és a lebonyolításban hosszabb ideje tevékenyen részt vevő tanároknak, tudósoknak, kutatóknak, köztük posztumusz *dr. Julius Mosernak*, aki néhány héttel a XVII. szimpozion megrendezése előtt hunyt el. Róla a jelenlevők egyperces néma felállással emlékeztek meg. Este a résztvevőknek *Sarlós István* az Irtótkő Szálló halljában fogadást adott.

Az ünnepélyes megnyitást követően *dr. Stier Miklós* olvasta fel *dr. Ránki György* vitaindító, s a fő témát összefoglaló referátumát A modern állam szerepének változásai Közép-Kelet-Európában a két világháború között címmel. Előadásában *Ránki György* szólt többek között az állam fogalmának újraértékeléséről a Monarchia felbomlását követően Magyarországon, Ausztriában és a Szerb—Horvát—Szlovén Királyságban. Elemezte a XX. század huszas éveiben még meglévő, múlt századvégi liberalizmus utóvédharcait, s a tisztakar és az állami hivatalnokok szerepét mindhárom utódállamban. Bemutatta a federalista és a centrista irányzat harcát a Szerb—Horvát—Szlovén Királyságban, Gömbös Gyula kísérletét a nyílt fasiszta diktatúra bevezetésére Magyarországon és a politikai struktúra változásait általában, mindhárom országban. Előadását azzal a megállapítással zárta le, hogy a térség népeinek a második világháború időszakában bekövetkező tragédiáját (többek között) az okozta, hogy mindhárom ország egyaránt a totális állam kiépítésének irányába haladt a harmincas évektől kezdődően.

A szimpozion további négy munkanapján összesen tíz előadás hangzott el. Mindegyikük kapcsolódott valamilyen formában *dr. Ránki György* bevezető referátumához. Tartalmuk ismertetése nem látszik most szükségesnek, ugyanis még az év vége előtt a szervező bizottság külön kötetben adja ki a konferencia anyagát, az előadások és a hozzászólások teljes szövegével. Érdemes azonban felsorolni, az előadásokat elhangzásuk sorrendjében; címük szemléletesen tartalmazza mindazt, amit készítőik a tanácskozáson közkinccsé tettek:

Arnold Suppan (Bécsi Egyetem): Állam és társadalom a Pannon térségben a két

világháború között. Ausztria, Jugoszlávia és Magyarország összehasonlítása;

Dusan Plečaš (Eszéki Egyetem): Az állami szervek megtorló intézkedései a munkásmozgalommal szemben Horvátországban 1919—1941;

Sípos Péter (Párttörténeti Intézet, Budapest): Állam és munkásmozgalom Magyarországon a két világháború között;

France Filipie (Maribori Egyetem): A szlovén munkásmozgalom viszonya az államhoz és a társadalomhoz;

Jurij Perovšek (Ljubljana-i Egyetem): A szlovén nép önrendelkezésének érvényesülése a Szerb—Horvát—Szlovén államban 1918-ban;

Wolfgang Mantl (Grazi Egyetem): Az osztrák állam fejlődés: az újonnan létrejött osztrák állam problémája;

Hrvoje Matkovic (Zágrábi Egyetem): A jugoszláv államrend kérdése a horvátországi pártok programjaiban és politikai tevékenységeiben, 1918—1921;

Alfred Ableitinger (Grazi Egyetem): Az osztrák állam gyengesége a katonai szervezetekkel való konfliktusaiban;

Roland Widder (Mattersburgi Politológiai Intézet): Nyelv és konfliktus. A politikai kultúra elemei Burgenlandban az Első Köztársaság idején;

Vonyó József (Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs): A kormánypárt és a közigazgatás a Dunántúlon a totalitárius törekvések idején.

Az ülészaknák a közegí Gyógypedagógiai Intézet adott helyett, melynek munkatársait a lebonyolításáért csak elismerő szavakkal lehet illetni. Az egykori katonai alreáliskola hatalmas és gondozott parkja előtt az érkezőket a három ország állami zászlaja fogadta. A konferenciatermet öt zászló, a magyar, a stájer és burgenlandi tartományi, a horvát, illetve a szlovén díszítette. Az előadásokat és az azokat követő vitákat vezették nélküli rádióháló, valamint megfelelő számú kisméretű vevőkészülék és fülhallgató segítségével valamennyi résztvevő az anyanyelvén követhette. A fordítógép technikai rendszere lehetővé tette, hogy ha valaki elfáradt, kimenjen egy kávé vagy egy üdítőt elfogyasztani a terem előtt létesített büfébe úgy, hogy közben hallgathatta az éppen folyó előadást vagy hozzászólást.

A szervező bizottságot dicséri a konferencia „olajozott” lefolyásán túl a járulékos programok gazdagsága. Július el-

sején délután a szimpozion résztvevői a Jurisich-várban találkozhattak először Bartha László kolozsvári származású, Kőszegen alkotó festőművész kiállításának megnyitóján. Másodikán este a helybeli plébániatemplomban adták elő Händel Alexanderfest-ét. Harmadnap a Jurisich-vár udvarán nemzetközi folklórestet rendeztek. Kétszer szerveztek egész délutánt kitevő kirándulást. Harmadikán a résztvevőket az ún. Kőszeghegyalján kalauzolták végig, útba ejtve egy ma is működő, de már műemlékké nyilvánított vízimalmot Kőszegszerdahelyen, a Szent Vid kápolnát és a melette folyó bronzkori ásatásokat Velem felett, illetve a faluban egy népművészeti alkotótáborban. Másnap a szervezők a küldöttségek tagjainak a történelmi Sopront, a fertői Esterházy-kastélyt és a nagyeceni Széchenyi-kúriát, illetve mauzóleumot mutatták meg. Külön ki kell emelnünk a rendezvény főszervezőjét, „házigazdáját” és mindenését, Tilcsik Györgyöt, a Vas megyei Levéltár igazgatóját.

Az előadások a Pannon-térség viszonyait elemezték. Ez a megnevezés, mint azt Sarlós István is bizonyította megnyitó beszédében, igen szerencsés. Utal a Kárpát-medence délnyugati negyedében élő népek összetartozására úgy, hogy maga az elnevezés egyik népnek sem sajátja, hiszen keletkezése a Római Birodalom időszakára esik, amikor a Dunántúl, a mai Stájerország, Burgenland, Horvátország és Szlavónia egy állam részét képezték, egy ország területét alkották.

A Pannon-térségben élő népek, mint Sarlós István is rámutatott, nem egyenlő mértékben ugyan, de viszonylag elmaradtak a világ vezető államainak színvonalától, amely többek között éppen azért következett be, mert e népek fogták fel és állították meg az Oszmán Birodalom nyugat felé irányuló hódító törekvéseit. Összefogásukat ez is indokolná, s ma már indokolja is. Azt az összefogást, amely nem mindig volt ilyen egyértelmű e népek történelmében. A történészeknek, s a szimpozion résztvevőinek éppen ezért kell az elmúlt időszakok történelmével foglalkozniuk, éppen ezért kell a népek nem egy esetben bekövetkezett egymás ellen fordulásának okait elemezniük, hogy az többet ne következhesen be, az egyet nem értés időszaka többé ne térhessen vissza. Ez a nemes feladat pedig kiemeli a Mengersdorf Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpozion jelentőségét, s a Pannon-térség népei haladásának eszmei élvonalába emeli azt.